

Til Kommunal- og forvaltningskomiteen

Oslo, 24. januar 2022

Meld. St. Mål med mening – innspill til komiteen

Norsk Friluftsliv er fellesorganisasjonen for de 18 store friluftslivsorganisasjonene med til sammen nærere 1 million medlemskap. Friluftsliv er Norges største fritidsaktivitet og vår oppgave er å ivareta friluftslivets interesser, herunder naturen som en grunnleggende forutsetning for friluftslivet. Men enda viktigere; naturen er den helt grunnleggende forutsetningen for bærekraftig utvikling og vår egen eksistens som menneske.

Verden står overfor to eksistensielle menneskeskapte kriser, tap av naturmangfold og klimaendringer. Begge krisene skyldes at mennesket tar for stor plass og bruker for mye av jordas ressurser. Verdens ledende forskere er tydelig i sine konklusjoner; vi mennesker driver en rovdrift på naturen på en måte som ødelegger selve grunnlaget for vår økonomi, matsikkerhet, helse og livskvalitet. Det er derfor avgjørende at vi får på plass en helhetlig, kunnskapsbasert og ambisiøs handlingsplan for FNs bærekraftsmål for Norge.

Norge har altfor lenge satt seg ambisiøse mål, uten at manglende måloppnåelse får andre konsekvenser enn at natur- og klimakrisa forsterkes for hver dag som går. Norge nådde for eksempel ingen av de 20 internasjonalt forpliktende Aichi-målene for bevaring av naturmangfoldet innen fristen i 2020. Men den tida må nå være forbi – nå må det tas alvorlig og gjennomgripende grep.

Alle de 17 bærekraftsmålene er viktig for å oppnå en bærekraftig utvikling, men helt grunnleggende er mål nummer 6 *Rent vann*, 13 *Klima*, 14 *Livet i havet* og 15 *Livet på land*. Uten en velfungerende natur som kan levere naturgoder eller økosystemtjenester, har vi ingen muligheter til å oppnå en bærekraftig utvikling og derigjennom de andre bærekraftsmålene. I figuren til høyre har Stockholm Resilience Center framstilt dette på en svært illustrativ måte, der naturgrunnlaget danner selve fundamentet for en bærekraftig utvikling. Disse fire målene må derfor være fundamentet i handlingsplanen.

I den framlagte stortingsmeldingen er det en rekke gode tiltak, men vi mener at disse tiltakene er langt fra tilstrekkelig i forhold til alvoret i situasjonen verden står ovenfor. Målet med denne handlingsplanen må jo være å endre samfunnsutviklingen i Norge i en bærekraftig retning. I motsatt fall vil en slik handlingsplan ha svært liten eller ingen hensikt. Den må derfor være ambisiøs, involvere hele samfunnet og være forpliktende overfor alle sektorer og forvaltningsnivåer.

Nedenfor har vi satt opp en rekke konkrete tiltak, som Norsk Friluftsliv ut fra vårt ståsted, mener må inn i handlingsplanen. Vi har sortert tiltakene under det bærekraftsmålet som mest relevant, men flere av tiltakene vil også kunne høre hjemme under flere av målene.

Mål 3 God helse og livskvalitet

De siste årene har det vært en nedprioritering av helsefremmende arbeid. Det har ikke manglet på handlingsplaner og strategier, men oppfølgingen mangler. Dette gjelder for eksempel handlingsplanen for fysisk aktivitet. Friluftslivsorganisasjonene har siden 2017 jevnlig blitt kuttet i aktivitetsmidler. I 2021 utgjorde dette kuttet over 30 % i aktivitets- og tilretteleggingsmidlene. Dette er midler som i stor grad blir benyttet i nærmiljøet og til å rekruttere flere inn i

friluftslivsaktivitet. Både friluftsmeldingen og folkehelsemeldingen peker på friluftslivets store potensial for å fremme befolkningens helse og trivsel, og redusere samfunnets helsekostnader.

Svært mange nordmenn bidrar med frivillig innsats fordi det er viktig for livskvalitet og et meningsfylt liv. Stortingsmeldingen om friluftsliv framhever den viktige posisjonen de frivillige har i arbeidet med å mobilisere og å tilrettelegge for at flere kommer i aktivitet. Pandemien rammet de fleste friluftslivsorganisasjonene negativt, både når det gjelder medlemstall, økonomi og frivillighet. For mange organisasjoner vil det være en stor utfordring å remobilisere både medlemmer og frivillige.

For å utnytte disse potensialene er det nødvendig med flere tiltak, blant annet:

- Innføre 1 times daglig fysisk aktivitet i skolen, og sikre gode uteområder i skole og barnehage ved å innføre arealnormer for uteområdene.
- Styrke sammenhengen mellom nærfriluftslivet og folkehelseloven, ved blant annet å gi lokalpolitikere et reelt ansvar for helsefremmende tiltak i befolkningen.
- Styrke samhandlingen mellom frivillig sektor og sentrale aktører i det helsefremmende arbeidet.
- Styrke de økonomiske rammevilkårene for de frivillige friluftslivsorganisasjonene.
- Styrke frivilligheten i organisasjonene gjennom å:
  - avsettes midler til å rekruttere, lære opp, motivere og administrere friluftslivets frivillige.
  - tilrettelegge for frivillighet, kompetanseheving og å redusere frivillige medarbeideres arbeidsbyrde med administrasjon, prosjektsøknader og rapportering skaper mer dugnadsinnsats og aktivitet.
  - å legge enda bedre til rette for at det skal være enkelt å være frivillige medarbeidere
  - å skape møteplasser for å dele erfaringer mellom organisasjonene.

Mål 4 God utdanning

I Friluftslivsmeldingen er et av to nasjonale mål «*at naturen i større grad skal brukes som læringsarena og aktivitetsområde for barn og unge*». I tråd med dette målet driver Norsk Friluftsliv et nasjonalt prosjekt som jobber aktivt for å realisere denne målsetningen i skolesammenheng, men for å lykkes trengs det flere tiltak, blant annet:

- Innføre systematisk opplæring av lærere i bruk av uteskole.
- Ta inn aktive læringsmetoder og naturen som læringsarena som en viktig del av lærerutdanningen og gi etterutdanning til de som allerede er i jobb.
- Gi skoler og barnehager tilgang til natur og utemøteplasser gjennom en bevist satsing på uteområder.

Mål 7 Ren energi til alle

Naturkrise og klimakrise må sees i sammenheng. Dette forutsetter at vi ikke gjennomfører tiltak som er bra for klima, men går utover naturmangfoldet, eller motsatt. Det er derfor behov for blant annet følgende tiltak:

- Helhetlig gjennomgang av behovet for og utbygging av fornybar energi, hvor alternative energikilder veies opp mot hverandre. Det må legges betydelig vekt på potensialet for energieffektivisering og redusert forbruk, samt alternative energikilder som har den minste negative effekten på naturmangfoldet.

Mål 6 Rent vann og gode sanitære forhold

Mål nummer 6 *Rent vann* og gode sanitærforhold er selvsagt viktig og krever en aktiv forvaltning av våre vannressurser, blant annet gjennom en styrket vannforvaltning etter vannforskrifte. Dette krever blant annet er følgende tiltak:

- Sørge for gode rammebetingelser for vannkoordinatorene i vannområdene for å legge til rette for god koordinering og medvirkning inn i vannforvaltningen og mellom sektorer.
- Sørge for tilstrekkelig finansiering av tiltak for å forbedre tilstanden i de vannforekomster med moderat og dårlig økologisk tilstand slik at miljømålene nås.
- Sørge for tilstrekkelig finansiering og innsats for kunnskapsforbedring om vannforekomstenes økologiske og kjemiske tilstand slik at kunnskapen som legges til grunn for utarbeidingen av regionale vannforvaltningsplaner og tiltaksprogram er i tråd med kravene i vannforskriften.
- Ivareta og legge til rette for naturbaserte løsninger for klimatilpasning for å møte utfordringer som flom, skred, overvann, avrenning m.m. ved å sikre relevante naturområder.

Mål 11 Bærekraftige byer og tettsteder

For å nå dette målet er det avgjørende at vi klarer å ta var på grønnstrukturen og friluftslivsområdene i og rundt byer og tettsteder, det som NINA i en kronikk kaller grønne tilfluktsrom og grønn samfunnsberedskap¹. Til det trengs blant annet følgende tiltak:

- Styrke kommunenes fagkompetanse på nærfriluftsliv.
- Stille krav til kommunal planlegging som sikrer grønne lunges og andre friluftsområder i kort avstand til der folk bor – hindre en videre bit for bit-nedbygging.
- Øke satsingen på gange og sykkel som transportmiddel.
- Gi kommunene gode verktøy for å innføre varige byggegrenser eller markagrense mot viktige friluftslivsområder, for eksempel gjennom en nærfriluftslivslov eller nærnaturlov.

Mål 12 – ansvarlig forbruk og produksjon og Mål 13 Stoppe klimaendringene

Friluftsliv er Norges desidert største fritidsaktivitet og er viktig for å skape engasjementet for bærekraft bruk og bevaring av naturen. Samtidig er det økende oppmerksomhet på de negative konsekvensene av friluftsliv både på klima og miljø. Norsk Friluftsliv og organisasjonene vil arbeide for at friluftslivet skal være en del av løsningen, ikke problemet. Dette inkluderer både bevisstgjøring, holdningsendringer og konkrete endringer / tiltak når det gjelder bruk av natur, forbruk, transport osv. Enkelte av organisasjonene er godt i gang med dette, og vi vil bidra til kunnskaps- og erfaringsdeling. Viktige tiltak er blant annet:

- Legge til rette for nærfriluftsliv i og rundt der folk bor som krever lite transport

---

¹ <https://forskersonen.no/kronikk-meninger-samfunn/byer-trenger-naturlige-gronne-tilfluktsrom/1737019>

- Legge til rette for kollektivtransport, både i nærmiljøet og til attraktive innfallsporter for lengre turer i fjellet og andre steder – grønn transport
- Styrke utlånsordninger for utstyr, som BUA - delingsøkonomi
- Stille krav til bærekraftig produksjon og gjenbruk av materialer for å redusere forbruk og stimulere til sirkulærøkonomi.
- Styrke satsingen på hytter/overnattingssteder som er tilgjengelig for alle, som hyttedelingen til DNT – delingsøkonomi.

Mål 14 Livet i havet og Mål 15 Livet på land

Den viktigste årsaken til tap av naturmangfold er arealendringer og måten vi bruker arealene på. I dag er det altfor lett å prioritere andre interesser på bekostning av natur, noe som fører til en bit for bit-nedbygging. Noe av problemet er at natur oppfattes som et gratis gode som vi kostnadsfritt kan forsyne oss av, og at det fortsatt er nok å ta av. Det er helt avgjørende at vi går bort fra denne tankegangen. For å gjøre noe med dette er behov for å gjøre en rekke tiltak, blant annet:

- La hensynet til naturen må veie vesentlig tyngre i alle typer saker enn i dag, blant annet ved å stramme inn lovverket.
- Innføre arealnøytralitet, som et nasjonalt forpliktende mål i arealforvaltningen.
- Sikre tilstrekkelig natur- og planfaglig kompetanse og kapasitet i kommunene.
- Utvikle og innføre nasjonale, regionale og kommunale arealregnskap.
- Ha tilstrekkelig vern av alle typer natur.
- Restaurere ødelagt natur, for eksempel Oslofjorden der miljøtilstanden er katastrofal, både for naturmangfoldet og for friluftslivet.
- Ha forvaltning av øvrige naturarealer (ikke-vernedede arealer) som hindrer videre forringelse av naturens evne til å opprettholde seg selv og å levere naturgoder eller økosystemtjenester, noe som betyr at vi må:
  - sterkt redusere å bygge ned natur med hytter, veier, vindkraftanlegg m.m., og
  - høste av naturens overskudd på en måte som opprettholder artsmangfoldet, opplevelseskvalitetene og karbonlagring på lang sikt.

Mål 17 Samarbeid for å nå målene

For at vi skal lykkes med å nå bærekraftsmålene, krever det samarbeid på tvers av sektorer, forvaltningsnivåer og ulike aktører i sivilsamfunnet. For å få til det er det blant annet behov for tiltak som:

- Grunnleggende opplæring av beslutningstakere/politikere på alle forvaltningsnivåer om sammenhenger mellom natur, klima og bærekraftig forvaltning.
- Sikre reell medvirkning fra sivilsamfunnet i beslutningsprosesser.

Med vennlig hilsen
Norsk Friluftsliv

Bente Lier
generalsekretær

Hans Erik Lerkelund
fagsjef naturforvaltning